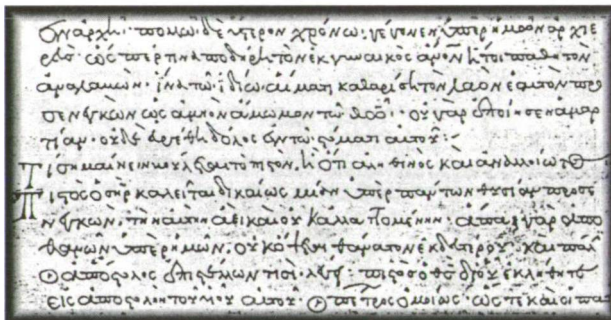

Hésziodosz

1. (Ως) ὁμόθεν γεγάσι θεοὶ θνητοὶ τ' ἄνθρωποι.

Ex eadem origine nati sunt dii mortalesque homines.

Egy törzsből származnak az istenek és a halandók.

Op. 108.

2. *Αὐτίκα γὰρ τρέχει Ὀρκος ἅμα σκολιῇσι δίκησιν.
Τῆς δὲ Δίκης ῥόθος ἐλκομένης, ἥ κ' ἄνδρες ἀγῶσι
δωροφάγοι, σκολιῆς δὲ δίκης κρίνῳσι θέμιστας.*

Cito enim currit iusiurandum una cum iniustus iudiciis.
At iustitiae tumultus est tractae, quo viri duxerint
donivori, pravis autem sententiis deciderint iura.

**Mert ha a törvényt elcsavarod, fut utána az Eskü.
S bár meghurcolták, az Igazság sodra erős még,
pénzéhes bíró a jogot bár csüri-csavarja.**

Op. 219-221.

3. *Οἱ δὲ δίκας ξείνοισι καὶ ἐνδήμοισι διδοῦσιν
ἰθείας καὶ μὴ τι παρεκβαίνουσι δικαίου,
τοῖσι τέθλε πόλις, λαοὶ δ' αἰθεῦσιν ἐν αὐτῇ.*

Qui vero iura peregrinis et civibus dant
recta, neque quidquam praetergrediuntur iustum,
his floret urbs, populiue florent in ipsa.

**Ott, ahol egy mérték mér polgárnak s idegennek,
és az igaz törvény útjáról senki le nem tér,
dúsan hajt az a város, benne virágzik az ember.**

Op. 225-228.

4. *Οὐδέ ποτ' ἰθυδίκησι μετ' ἀνδράσι λιμὸς ὀπηδεῖ
οὐδ' ἀάτη, θαλίης δὲ μεμηλότα ἔργα νέμονται.*

Neque umquam iustos inter homines fames versatur,
neque damnum: cura partis operibus fruuntur.

**Nem pusztítja a törvénytartó népet az inség,
sem rontás, a nehéz munkát a siker koszorúzza.**

Op. 230-231.

5. *Ταῦτα φυλασσόμενοι, βασιλῆες, ἰθύνετε μύθους,
δωροφάγοι, σκολιῶν δὲ δικέων ἐπὶ πάγχυ λάθεσθε.*

Haec observantes reges, corrigite sententias,
donivori, pravorum vero iudiciorum prorsus obliviscamini.

**Erre figyelve, királyok, igazság lesz szavatokban,
csak ne a vesztegetést lessétek, hogyha ítélték.**

Op. 263-264.

6. Οἷ γ' αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλω κακὰ τεύχων,
ἣ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλευσάιντι κακίστη.

Sibi ipsi mala struit vir alii mala struens,
malumque consilium consulenti pessimum.

**Az, ki a másiknak tesz rosszat, majd maga szenved,
s szöve gonosz tervet, neki út ki a leggonoszabbul.**

Op. 265-266.

7. Νῦν δὴ ἐγὼ μὴτ' αὐτὸς ἐν ἀνθρώποισι δίκαιος
εἶην μὴτ' ἐμὸς υἱός· ἐπεὶ κακὸν ἄνδρα δίκαιον
ἔμμεναι, εἰ μείζω γε δίκην ἀδικώτερος ἔξει.

Nunc iam ego neque ipse inter homines iustus
sim nec meus filius: quoniam malum est virum iustum
esse, siquidem maius ius iniustior habebit.

**Mostanság bárcsak ne igazság embere volnék
én se, fiam se, hiszen csak bajjal jár ma igaznak
lenni, hiszen most több jogot élvez a jogtalan ember.**

Op. 270-273.

8. Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ
φρασσάμενος, τὰ κ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ᾗσιν ἀμείνω.

Ille quidem optimus est, qui per se omnia intellexerit,
cogitans quaecumque dein et ad finem sint meliora.

**Mindenben legjobb annak, ki megérti magától,
hogy mi következik aztán és jobb végre hogyan jut.**

Op. 293-294.

9. Λιμὸς γάρ τοι πάμπαν ἀεργῷ σύμφορος ἀνδρί.

Fames enim semper ignavo comes est viro.

Mert inség az örök vendég annál, aki tétlen.

Op. 302.

10. Τῷ δὲ θεοὶ νεμεσῶσι καὶ ἀνέρες, ὃς κεν ἀεργὸς
ζῶη, κηφήνεσι κοθούροις εἵκελος ὄργην,
οἳ τε μελισσῶν κάματον τρύχουσιν ἀεργοὶ
ἔσθοντες.

Huic vero dii indignantur et homines, quicumque otiosus vivit, fucis aculeo carentibus similis indole, qui apium laborem absumunt otiosi vorantes.

Arra az istenek is, meg az emberek is haragusznak, kit soha nem látnak dolgozni, akár a heréket, kik csak a dolgos méhek munkáján csemegézve élőködnek.

Op. 303-306.

11. Ἔργον δ' οὐδέν ὄνειδος, ἀεργίη δὲ τ' ὄνειδος.

Labor autem minime dedecus, ignavia autem dedecus est.

Nem szégyen dolgozni, de szégyen tétlenül élni.

Op. 311.

12. Εἰ δέ κε ἐργάζῃ, τάχα σε ζῆλώσει ἀεργὸς
πλουτεῦντα· πλούτῳ δ' ἀρετὴ καὶ κύδος ὅπηδεῖ.

Quod si laboraveris, mox te aemulabitur otiosus
Ditescentem: divitias vero virtus et gloria comitatur.

Dolgozzál, s féltékeny lesz rád, látva a lusta,
hogy vagyonnod nő és a vagyonnal jár a dicsőség.

Op. 312-313.

13. Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.

Damnum malus vicinus, quantum bonus magnum commodum.

Átok a rossz szomszéd, a derék szomszéd pedig áldás.

Op. 346.

14. Ἐμμορέ τοι τιμῆς, ὅς τ' ἔμμορε γείτονος ἐσθλοῦ.

Nactus est sane pretium, quicumque nactus est vicinum bonum.

Nyereségre találtál, jó szomszédra találva.

Op. 347.

15. Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

Neque bos interierit, nisi vicinus malus sit.

Rossz szomszéd nélkül soha el nem veszne a marha.

Op. 348.

16. *Μὴ κακὰ κερδαίνειν· κακὰ κέρδεα ἴσ' ἀάτησιν.*
 Ne mala lucra captes: mala lucra aequalia damnis.
Más kárán ne nyereszkedj, átok az ily nyereség csak. Op. 352.
17. *Τὸν φιλέοντα φιλεῖν, καὶ τῷ προσιόντι προσεῖναι.*
 Amantem ama, et succurrenti succurre.
Azt kedveld, aki kedvel, s menj az elé, ki eléd jön. Op. 353.
18. *Καὶ δόμεν, ὅς κεν δῶ, καὶ μὴ δόμεν, ὅς κεν μὴ δῶ.*
 Et da ei, qui dederit, neve da ei, qui non dederit.
Adj annak, ki adott, s avval, ki fukar, fukarul bánj. Op. 354.
19. *Δώτῃ μὲν τις ἔδωκεν, ἀδώτῃ δ' οὐ τις ἔδωκεν.*
 Datori quidem aliquis dedit, non danti vero nemo dedit.
Annak adunk szívesen, ki adott, mitsem kap a kapzsi. Op. 355.
20. *Δὼς ἀγαθή, ἄρπαξ δὲ κακή, θανάτοιο δότειρα.*
 Donatio bona, rapina vero mala, mortis datrix.
Jó az ajándék, rablás rossz, a halál a kamatja. Op. 356.
21. *Εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο
 καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.*
 Siquidem enim et parvum ad parvum posueris,
 et frequenter istud feceris, mox magnum et hoc evaserit.
**Mindig csak kicsivel kell hozzátenni kevéshez,
 csak gyakran cselekedj így, sok kicsi sokra megy aztán.** Op. 361-362.
22. *Ὅς δ' ἐπ' ἐόντι φέρει, ὃ δ' ἀλέγεται αἶθοπα λιμόν.*
 Qui vero ad id quod adest adiicit, is vitabit atram famem.

Ahhoz gyűjts, ami van, s nem fér hozzád gonosz inség.

Op. 363.

23. *Οὐδὲ τό γ' ἐν οἴκῳ κατακείμενον ἀνέρα κήδει.*

Neque vero quod domi repositum est hominem cruciat.

Nem szerez az már gondot, amit kamrádba helyeztél.

Op. 364.

24. *Ἐσθλὸν μὲν παρεόντος ἐλέσθαι, πῆμα δὲ θυμῷ
χρηρίζειν ἀπεόντος, ᾧ σε φράζεσθαι ἄνωγα.*

Bonum quidem de praesenti capere, miseria vero animo,
egere absente: quae te meditari iubeo.

**Abból végy, ami kéznél van, mert bánat a szívnek
távoli dolgok után vágyódni, kövesd e tanácsom.**

Op. 366-367.

25. *Μισθὸς δ' ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος ἄρκιος ἔστω.*

Mercus autem viro amico constituta aequa esto.

Megrövidíteni nem jó jó embernek a bérét.

Op. 370.

26. *Καί τε κασιγνήτῳ γέλσσας ἐπὶ μάρτυρα θέσθαι.*

Etiam cum fratre ludens testem adhibeto.

Hívj tanúkat, ha rokonnal szerződsz, mint aki tréfál!

Op. 371.

27. *Πίστιες ἄρ τοι ὁμῶς καὶ ἀπιστίαι ὤλεσαν ἄνδρας.*

Credulitas autem sane pariter ac diffidentia perdiderunt homines.

Túlságos bizalom s a hitetlenség veszedelmes.

Op. 372.

28. *Μὴ δὲ γυνή σε νόον πυγοστόλος ἐξαπατάτῳ
αἰμύλα κωτίλλουσα, τεῖν διφῶσα καλήν,
ὅς δὲ γυναικὶ πέποιθε, πέποιθ' ὃ γε φηλήτησιν.*

Ne vero mulier tibi animum nates exornans decipiat,
blanda garriens, tuum inquirens domicilium.
Qui enim mulieri confidit, confidit is furibus.

**Törbe ne csaljon az asszony sem, ringó derekával
s hízeltő fecsegéssel, gazdag csúrt szimatolva,
mert tolvajban bízik az ember, bízva a nőben.**

Op. 373-375.

29. Σοὶ δ' εἰ πλούτου θυμὸς ἐέλδεται ἐν φρεσὶ ᾗσιν,
ὥδ' ἔρδειν, καὶ ἔργον ἐπ' ἔργῳ ἐργάζεσθαι.

Tibi vero si opes mens appetit in animo tuo,
sic facito, et operi super opus operare.

**Hogyha valóban gazdagságra törekszik a lelked,
így cselekedjél: munka után kezd újra a munkát.**

Op. 381-382.

30. Δὶς μὲν γὰρ καὶ τρεῖς τάχα τεύξεαι· ἦν δ' ἔτι λυπῆς,
χρῆμα μὲν οὐ πρήξεις, οὐ δ' ἐτώσια πόλλ' ἀγορεύσεις·
ἀχρήμιος δ' ἔσται ἐπέων νομός.

Bis quidem enim et ter forsitan consequeris:
si vero amplius molestus tueris,
rem quidem non facies, tu vero inania multa dices.

**Megszerzel mindent kétszer-háromszor is addig,
míg ha sopánkodsz, semmire sem mégy, kár a beszédért,
mert a szavak nem visznek célhoz.**

Op. 401-403.

31. Ἐυθημοσύνη γὰρ ἀρίστη
θνητοῖς ἀνθρώποις, κακοθημοσύνη δὲ κακίστη.

Diligentia enim optima
mortalibus hominibus, negligentia vero pessima.

**Az legjobb, ha halandó
ember gondos a munkában, sokat árt a hanyagság.**

Op. 471-472.

32. Καὶ κύνα καρχαρόδοντα κομεῖν, μὴ φείδω σίτου,
μὴ ποτέ σ' ἡμερόκοιτος ἀνὴρ ἀπὸ χρήμαθ' ἔληται.

Et canem asperis dentibus nutrito, nec parcas cibo,
ne quando tibi interdiu dormiens vir res auferat.

**Végy harapós ebet is házadba, etetni ne sajnáld,
nappal-átalvók így nem férnek vagyonodhoz.**

Op. 604-605.

33. *Μείζων μὲν φόρτος, μείζον δ' ἐπὶ κέρδει κέρδος
ἔσσεται, εἰ κ' ἄνεμοί γε κακὰς ἀπέχουσιν αἴτας.*

Maius quidem onus, maius vero ad lucrum lucrum
erit, si venti quidem malos contineant flatus.

**Mert, ha nagyobb terhet viszel útra, nagyobb nyereséged
lesz, csak a szél is kedvezzen mindíg a hajódnak.**

Op. 644-645.

34. *Μέτρα φυλάσσεσθαι· καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος.*

Modum servato: opportunum tempus vero in omnibus optimum.

Tarts mértéket, s tégy mindent legjobb idejében.

Op. 694.

35. *Οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζετ' ἄμεινον
τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὖτε κακῆς οὐ ρίγιον ἄλλο
δειπνολόχης.*

Neque enim quicquam muliere vir sortitur melius
bona, verum contra mala non gravius aliud.

**Mert a derék asszonynál jobb zsákmányra találni
nem lehet, ámde a rossz asszonynál sem gonoszabbra.**

Op. 702-703.

36. *Εὖ δ' ὅπιν ἀθανάτων μακάρων πεφυλαγμένος εἶναι.*

Bene vero vindictam immortalium beatorum observato.

Isteneink bosszújától őrizd magadat jól!

Op. 706.

37. *Δειλὸς τοι ἀνὴρ φίλον ἄλλοτε ἄλλον
ποιεῖται, σὲ δὲ μὴ τι νόος κατελεγχέτω εἶδος.*

Miser sane vir amicum alias alium
facit. Tuum vero ne quid animum coarguat vultus.

**Mert hitvány ember, ki barátait egyre cseréli,
nálad a gondolat és a tekintet szembe ne álljon.**

Op. 713-714.

38. *Γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστος
φειδωλῆς, πλείστη δὲ χάρις κατὰ μέτρον ἰούσης.*

Linguae certo thesaurus inter homines optimus
parcae, plurima vero gratia modum servantis.

Nagy kincs az, ha a nyelve az embernek takarékos,
kedvesen akkor perdül, a mértéket ha betartja.

Op. 719-720.

39. Φήμη γάρ τε κακὴ πέλεται, κούφη μὲν αἰεῖραι
ῥεῖα μάλ', ἀργαλήν δὲ φέρειν, χαλεπὴ δ' ἀποθέσθαι.

Fama enim mala est levis quidem levatu
facillime, molesta vero portatu, difficilisque depositu.

Mert könnyen kap szárnyra a rossz hír,
s hordani terhes lesz, s nehezen rázod le magadról.

Op. 761-762.

40. Φήμη δ' οὐ τις πάμπαν ἀπόλλυται, ἣν τινα πολλοί
λαοὶ φημίζωσι· θεὸς νύ τίς ἐστι καὶ αὕτη.

Fama vero nulla omnino perit, quam quidem multi
opuli divulgant; dea sane quaedam est et ipsa.

El nem veszhet egészen a hír, amit egyszer a sok nép
szája kimond: örök istenséggé lett maga is már.

Op. 763-764.